

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 30 » 08 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 30 » 08 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНЦІОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 30 » 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Етика соціальної роботи»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 23 Соціальна робота
спеціальність – 231 Соціальна робота
освітньо-професійна програма – «Соціальна робота»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	залік (сем.)
Денна	3	6	32	14	3	6	95	150	6
Заочна	3	6	8	4	-	-	138	150	6

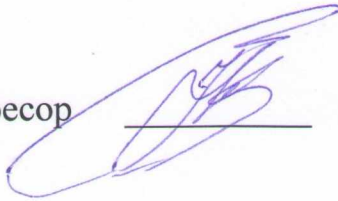
30.08.2024

Тернопіль – ЗУНУ
2024

Робочу програму склала доцент кафедри психології та соціальної роботи, к.пед.н., доцент
Елеонора Ященко

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протоко
№ 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри психології та
соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Соціальна робота»,
протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.психол.н., професор

Сергій ШАНДРУК

Гарант ОП «Соціальна робота»
к.е.н., доцент

Світлана МИКОЛЮК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

1. Опис дисципліни «Етика соціальної роботи»

Дисципліна « Етика соціальної роботи »	Галузь знань, спеціальність, ОПП, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 23 Соціальна робота	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність 231 – «Соціальна робота»	Рік підготовки Денна – 3 Заочна - 3 Семестр: Денна -6 Заочна -6
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»	Лекції: Денна – 32 год. Заочна – 8 год. Практичні заняття: Денна – 14 год. Заочна – 4 год.
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: Денна – 95 год. Заочна – 138 год. Тренінг – 6 год. Індивідуальна робота: Денна – 3 год.
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3,6		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Етика соціальної роботи»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Пропонований курс спрямований на здобуття студентами етичних основ соціальної роботи як специфічного виду професійної діяльності. В ньому розглядаються основні питання виникнення, становлення, сутності і змісту етики соціальної роботи, її інституціоналізації у вигляді професійного етичного кодексу; розкриті як теоретичні, так і практичні аспекти діяльності соціального працівника з погляду професійної етики й моралі, сутність і зміст його професійного обов'язку.

Мета даного курсу полягає у розвитку, забезпеченні та підтримці соціально схвалюваного змісту та суті професійної діяльності, формуванні гуманістично зорієнтованого професійного світогляду й відповідної етичної свідомості спеціалістів соціальної сфери.

Об'єкт етики соціальної роботи – професійна мораль спеціалістів.

Предмет – етичні взаємини, етична свідомість та етичні дії соціального працівника, що виникають у процесі його роботи.

Міжнародна Федерація соціальних працівників у нормативному документі "Етика соціальної роботи: принципи і стандарти" відзначає, що саме "етична обізнаність є необхідною складовою професійної практики будь-якого соціального працівника". На поглиблення професіоналізму (нинішніх і майбутніх) соціальних працівників, формування та розвиток у них необхідних морально-особистісних якостей спрямований курс "Етика соціальної роботи".

2.2.Завдання вивчення дисципліни у частині:

Знать – формувати у студентів понятійно-категорійний апарат етики соціального працівника, розкрити її функції та принципи; ознайомити з проблемами деонтології у діяльності соціального працівника та етичними аспектами роботи соціальних служб.

Умінь – забезпечити оволодіння студентами законами, нормами і прийомами професійної поведінки; навчити спілкуватися з клієнтами, викликати у них довіру, повагу, прагнення до співпраці; виконувати норми етикету та вирішувати етичні дилеми.

Норм – сприяти нормуванню взаємозв'язку принципів соціальної роботи та принципів етики соціальної роботи; опануванню нормативно-правової бази, що регламентує діяльність у цій сфері.

Цінностей – цінувати гуманістичні ідеї та ідеали, які відображені в Декларації принципів толерантності, що затверджена ЮНЕСКО. Освоїти „Професійний етичний кодекс соціального працівника України” та основні положення „Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи”.

3. Програма навчальної дисципліни «Етика соціальної роботи»

Змістовий модуль 1.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Тема 1. Професійна етика як складова підготовки соціального працівника.

Об'єкт, предмет, мета та завдання курсу. Понятійно-термінологічний апарат. Місце курсу в оволодінні морально-етичними основами соціальної роботи. Етика як наука про мораль. Етика у професійній діяльності людини. Професійна етика та її особливості. Етика соціального працівника.

Тема 2. Генезис світової етичної думки. Історичний вплив провідних етичних шкіл на становлення сучасної моралі.

Основні етапи становлення етики. Етична думка Древньої Індії та Китаю. Антична етика: формування фундаменту західноєвропейської традиції моральної філософії. Етичний релятивізм, раціоналізм, гедонізм, евідемонізм та аскетизм. Християнська етика: провіденціалізм і проблема свободи волі людини. Етика Нового Часу: людина і суспільство. Моральний закон І. Канта; “утилітаризм” та “розумний егоїзм” XVIII-XIX ст. Етична думка кінця XIX-XX століття: підвищення ролі етики в сучасному світі.

Тема 3. Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні.

Історичні корені й традиції благодійництва. Етичні аспекти благочинної діяльності періоду Київської Русі. Роль християнства у розвитку морально- етичних норм соціальної діяльності. Етичні повчання, кодекси про моральний обов'язок допомоги ближнім. Етика соціальної роботи у 18-19 ст. Етичні проблеми становлення соціальної роботи в Україні.

Тема 4. Категорійно-понятійне поле та функції етики соціальної роботи.

Основні причини етичної регламентації соціальної роботи. Категорії етики соціального працівника: етичні відношення та форми їх існування, етична свідомість, етична дія, професійний обов'язок. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика. Перспективи розвитку етики соціальної роботи.

Змістовий модуль 2.

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ НОРМАТИВНО-ЦІННІСНОГО ПРОСТОРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Тема 5. Система етичних принципів у соціальній роботі.

Принцип та його суть. Взаємозв'язок принципів соціальної роботи та принципів етики соціальної роботи. Етичні принципи соціальної роботи як основні вимоги до поведінки соціального працівника. Конфіденційність та повага прав клієнта як засади співробітництва соціального працівника та клієнта. Толерантність у діяльності соціального працівника. "Декларація принципів толерантності".

Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника.

Поняття цінності. Різновиди цінностей та їх характеристика. Найважливіші цінності у діяльності соціального педагога. Взаємозв'язок між цінностями та моральними якостями соціального педагога. Етичні дилеми. Поняття дилеми та її особливості. Можливості вирішення дилем з урахуванням професійно-етичних цінностей.

Тема 7. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти.

Цілі Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи. Дотримання положень Міжнародної декларації етичних принципів. Співпраця Національних асоціацій з Виконавчим комітетом Міжнародної федерації соціальних працівників (МФСП). Основні галузі, де виникають етичні проблеми та методи їх розв'язання. Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників: загальні стандарти етичної поведінки, стандарти поведінки соціального працівника стосовно клієнтів і колег, стандарти взаємин соціального працівника з установами й організаціями, стандарти професії соціального працівника.

Тема 8. Професійно-етичний кодекс соціального працівника.

Кодекс: поняття, структура та сутнісне наповнення. Професійно-етичний кодекс соціальних працівників (МФСП) та його функції. Історичні особливості процесу документального оформлення етичного кодексу. Джерела етичних нормативів соціальної роботи. Проблема функціональності та авторитетності етичного кодексу для професійної групи. Моральні норми та правила як основа етичного кодексу соціальних працівників. Професійно-етичний кодекс соціального працівника України. Етичні кодекси соціальної роботи за кордоном. Вимоги до особистості та професійної поведінки соціального працівника у контексті професійно-етичного кодексу.

Тема 9. Морально-етична культура соціального працівника.

Моральна норма як складова моралі і нормативна регуляція соціальної роботи. Моральна свідомість соціального працівника: моральні знання, моральні переконання, моральна потреба. Критерії моральності у соціальній роботі. Моральні аспекти соціальної роботи з різними категоріями клієнтів. Моральна поведінка соціального працівника.

Тема 10. Особистісно-моральні риси працівника соціальної служби.

Соціальний працівник як особистість і професіонал. Особистісні характеристики соціального працівника: ціннісні орієнтації, інтереси, гуманне спрямування особистості. Особистісна готовність до соціально-педагогічної діяльності. Соціально-психологічні та психолого-педагогічні характеристики соціального працівника. Позитивні та негативні моральні якості. Ідеальний образ соціального працівника. Професійний відбір, самовдосконалення і творче мислення.

Змістовий модуль 3.

ПРИКЛАДНА СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Тема 11. Проблеми деонтології у діяльності соціального працівника.

Деонтологія як розділ етики. Деонтологія соціальної роботи. Принципи деонтології соціальної роботи. Медична деонтологія, педагогічна етика, деонтологія і психологічна допомога. Обов'язок соціального працівника та його особистісне усвідомлення. Професійний обов'язок та професійна повинність. Поняття відповідальності. Роль відповідальності у житті

людини. Відповідальність соціального працівника та її типологія. Прояви самовідповідальності у різних ситуаціях.

Тема 12. Етичні проблеми соціальної діяльності.

Етична дія: мета, мотивація, легітимізація, засоби, дія, кінцевий результат. Естетичні норми при наданні соціальної допомоги. Основні види інтересів у соціальній роботі та роль соціального працівника в них. Рівні етичної взаємодії соціального працівника та клієнта. Етичний аспект оцінювання діяльності соціального працівника.

Тема 13. Етичні аспекти роботи соціальних служб.

Етика проведення досліджень у соціальній роботі. Дотримання нормативно-законодавчих документів у процесі проведення дослідження.

Етичне виховання соціального працівника. Участь у розробці соціальної політики. Етичні особливості участі соціального працівника у політичній діяльності. Особливості надання соціальних, психологічних, соціально- побутових послуг. Етика взаємовідносин з клієнтами. Етика взаємовідносин з колегами та іншими інститутами.

Тема 14. Етикет соціального працівника.

Поняття "етикет", "правила етикету", їх основний зміст. Принципи етикету. Правила поведінки працівників соціальних служб. Спілкування як чинник професійної майстерності соціального педагога. Стилї спілкування. Засоби спілкування та їх взаємодія. Роль дикції та вокальної міміки у процесі спілкування. Етика спілкування. Етикет ділової мови. Особливості етичного спілкування з клієнтами різної статі. Мистецтво проведення бесіди. Етикет ділового листування. Етичні та естетичні норми поведінки працівника соціальних служб у типових ситуаціях професійної діяльності. Імідж соціального працівника. Поняття іміджу та його складові. Імідж та результативність роботи соціального працівника. Робота над створенням власного іміджу.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Етика соціальної роботи»

(денна форма навчання)

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	СРС	ІРС	Тренінг,	Контр. заходи
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Професійна етика як складова підготовки соціального працівника	2	1	6			Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 2. Генезис світової етичної думки. Історичний вплив провідних етичних шкіл на становлення сучасної моралі.	4	1	7	1	2	
Тема 3. Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні	2	1	7			

Тема 4. Категорійно-понятійне поле та функції етики соціальної роботи	2	1	7			
Змістовий модуль 2						
Тема 5. Система етичних принципів у соціальній роботі	2	1	6	1	2	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника	2	1	7			
Тема 7. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти	2	1	7			
Тема 8. Професійно-етичний кодекс соціального працівника	2	1	7			
Тема 9. Морально-етична культура соціального працівника	2	1	7			
Тема 10. Особистісно-моральні риси працівника соціальної служби	2	1	7			
Змістовий модуль 3						
Тема 11. Проблеми деонтології у діяльності соціального працівника	2	1	6	1	2	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 12. Етичні проблеми соціальної діяльності	2	1	7			
Тема 13. Етичні аспекти роботи соціальних служб	2	1	7			
Тема 14. Етикет соціального працівника	4	1	7			
Разом:	32	14	95	3	6	

(заочна форма навчання)

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практ. заняття	СРС
Змістовий модуль 1			
Тема 1. Професійна етика як складова підготовки соціального працівника	2	2	10
Тема 2. Генезис світової етичної думки. Історичний вплив провідних етичних шкіл на становлення сучасної моралі.			10
Тема 3. Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні.			10
Тема 4. Категорійно-понятійне поле та функції етики соціальної роботи			10
Змістовий модуль 2			
Тема 5. Система етичних принципів у соціальній роботі	2	1	10
Тема 6. Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника			10
Тема 7. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти			10
Тема 8. Професійно-етичний кодекс соціального працівника			10
Тема 9. Морально-етична культура соціального працівника			10

Тема 10. Особистісно-моральні риси працівника соціальної служби			10
Змістовий модуль 3			
Тема 11. Проблеми деонтології у діяльності соціального працівника			8
Тема 12. Етичні проблеми соціальної діяльності	4	1	10
Тема 13. Етичні аспекти роботи соціальних служб			10
Тема 14. Етикет соціального працівника			10
Разом:	8	4	138

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Етика соціальної роботи»

Денна форма

Змістовий модуль 1

Практичне заняття № 1

Тема: Професійна етика як складова підготовки соціального працівника. Генезис світової етичної думки. Історичний вплив провідних етичних шкіл на становлення сучасної моралі

Мета: сформувати в студентів знання про об'єкт, предмет, мету та завдання курсу, забезпечити оволодіння термінологічним апаратом професійної етики соціального працівника; сформувати в студентів знання про основні етапи становлення етики як науки про мораль, а також розкрити її генезис як динамічної та полірівневої суспільно-культурної сфери.

Питання для обговорення:

1. Об'єкт, предмет та мета курсу.
2. Завдання професійної етики.
3. Етика як наука про мораль.
4. Професійна етика та її особливості.
5. Особливості етики соціального працівника.
6. Генезис етичних поглядів древньої Індії.
7. Становлення етичних поглядів у древньому Китаї.
8. Антична етична думка.
9. Середньовічна християнська етика.
10. Етика Нового часу.
11. Етичні погляди мислителів 19-20 століття.

Практичне заняття № 2

Тема: Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні.

Мета: розкрити передумови становлення соціальної роботи як професійної діяльності на теренах України. Здійснити аналіз різних форм релігійної та громадської благодійності як джерел професійно-етичних принципів СР.

Питання для обговорення:

1. Історичні корені й традиції благодійництва.
2. Етичні аспекти благочинної діяльності періоду Київської Русі.
3. Роль християнства у розвитку морально-етичних норм у сфері соціальної діяльності.
4. Етика соціальної роботи у 18-19 ст.
5. Етичні проблеми становлення соціальної роботи в Україні.

Практичне заняття №3

Тема: Категорійно-понятійне поле та функції етики соціальної роботи. Система етичних принципів у соціальній роботі.

Мета: з'ясувати основні причини етичної регламентації СР, забезпечити опанування студентами основних категорій і понять етики соціального працівника та усвідомлення її функцій; провести аналіз засадничих статей “Декларації принципів толерантності” (затвердженої ЮНЕСКО) та Декларації про етичні принципи (ухваленої Міжнародною федерацією СП).

Питання для обговорення:

1. Причини етичної регламентації соціальної роботи.
2. Категорії етики соціального працівника.
3. Типи етичних відношень і ставлень у соціальній роботі.
4. Функції етики соціальної роботи та їх характеристика.
5. Органічна наступність функцій соціальної роботи та функцій професійної етики соціального працівника.
6. Поняття “принципу” як керівного положення.
7. Взаємозв'язок принципів соціальної роботи та принципів етики соціальної роботи.
8. Основні положення Міжнародної декларації етичних принципів.
9. Принципи етики соціальної роботи як основні вимоги до поведінки соціального працівника.
10. Толерантність у діяльності соціального працівника. “Декларація принципів толерантності”.

Змістовий модуль 2

Практичне заняття № 4

Тема: Цінності та ціннісні орієнтації у діяльності соціального працівника. Етика соціальної роботи: принципи і стандарти.

Мета: сформувати у студентів знання про систему професійно-етичних цінностей соціального працівника та початкові уміння вирішення етичних дилем; змістовно опанувати, глибинно осмислити та рефлексивно осягнути основні положення Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи, як засадничого нормативного документу, що регламентує діяльність у цій сфері.

Питання для обговорення:

1. Цінності та ціннісні орієнтації.
2. Типологія цінностей.
3. Рівні цінностей соціальної роботи.
4. Цінності у діяльності соціального працівника.
5. Етичні дилеми та їх особливості.
6. Цілі Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи.
7. Співпраця Національних асоціацій з Виконавчим комітетом Міжнародної федерації соціальних працівників (МФСР).
8. Основні галузі, де виникають етичні проблеми та методи їх розв'язання.
9. Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників: загальні стандарти етичної поведінки, стандарти поведінки соціального працівника стосовно клієнтів і колег, стандарти взаємин соціального працівника з установами й організаціями, стандарти професії соціального працівника.

Практичне заняття №5

Тема: Професійно-етичний кодекс соціального працівника. Морально-етична культура соціального працівника.

Мета: забезпечити рефлексивне оволодіння студентами професійно-етичним кодексом соціальних працівників (МФСП та України), а також оперування основними положеннями Європейської Конвенції про права людини; сформувати в студентів уявлення про морально-етичну культуру соціальних працівників, її особливості, структурні компоненти, параметри та критерії.

Питання для обговорення:

1. Джерела етичних нормативів соціальної роботи та історичні особливості процесу документального оформлення етичного кодексу.
2. Кодекс: поняття, структура та сутнісне наповнення.
3. Професійно-етичний кодекс соціальних працівників та його функції.
4. Проблема функціональності та авторитетності етичного кодексу для професійної групи.
5. Моральні норми та правила як основа етичного кодексу соціальних працівників.
6. Моральна норма як складова моралі і нормативна регуляція соціальної роботи.
7. Моральна свідомість соціального працівника.
8. Критерії моральності у соціальній роботі.
9. Моральна поведінка соціального працівника.
10. Моральні аспекти соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Практичне заняття № 6

Тема: Особистісно-моральні риси працівника соціальної служби.

Мета: сформувати цілісний образ професійно компетентного та високоморального фахівця соціальної служби та окреслити основні шляхи його особистісного втілення.

Питання для обговорення:

1. Соціальний працівник як особистість і професіонал.
2. Соціально-психологічні та психолого-педагогічні характеристики соц. працівника.
3. Структура особистісних рис соціального працівника.
4. Особистісна готовність до соціально-педагогічної діяльності.
5. Психологічний профіль ідеального соціального працівника; аспекти професійного відбору та самовдосконалення майбутнього фахівця.
6. Принципи деонтології соціальної роботи.

Змістовий модуль 3

Практичне заняття № 7

Тема: Етичні проблеми соціальної діяльності, етичні аспекти роботи соціальних служб, етикет соціального працівника.

Мета: сформувати в студентів знання основних груп інтересів суб'єктів соціальної роботи, типових способів розв'язання суперечливих питань між ними та рівнів етичної взаємодії соц. працівника з клієнтом; з'ясувати норми етичної регламентації наукових досліджень у соціальній роботі; сформувати в студентів знання, норми та навички професійного етикету у типових ситуаціях проф. діяльності соціального працівника, та забезпечити оволодіння ними методиками створення власного позитивного іміджу

Питання для обговорення:

1. Проблеми деонтології у діяльності соціального працівника.
2. Етична дія та її особливості.
3. Основні види інтересів у соціальній роботі та роль соціального працівника в них.

4. Рівні етичної взаємодії соціального працівника та клієнта.
5. Етичний аспект оцінювання діяльності соціального працівника. Етична норма.
6. Етика проведення досліджень у соціальній роботі.
7. Особливості надання соціальних, психологічних, соціально-побутових послуг.
8. Порівняльний аналіз аспектів професійної етики та етикету. Особливості етикету у соціальній роботі. Основні правила ділового етикету.
9. Спілкування як чинник професійної майстерності соціального працівника.
10. Імідж працівника соціальної сфери як один із чинників результативності його роботи.

Заочна форма
Змістовий модуль 1
Практичне заняття №1

Тема: Професійна етика як складова підготовки соціального працівника. Генезис світової етичної думки. Історичний вплив провідних етичних шкіл на становлення сучасної моралі. Етичні традиції у розвитку й становленні соціальної роботи в Україні.

Мета: сформувані в студентів знання про об'єкт, предмет, мету та завдання курсу, забезпечити оволодіння термінологічним апаратом професійної етики соціального працівника; сформувані в студентів знання про основні етапи становлення етики як науки про мораль, а також розкрити передумови становлення соціальної роботи як професійної діяльності на теренах України.

Питання для обговорення:

1. Об'єкт, предмет та мета курсу. Завдання професійної етики.
2. Категорійно-понятійне поле та функції етики соціальної роботи.
3. Професійна етика та її особливості. Особливості етики соціального працівника.
4. Генезис етичних поглядів Древньої Індії, Китаю.
5. Антична етична думка.
6. Середньовічна християнська етика.
7. Етика Нового часу.
8. Етичні погляди мислителів 19-20 століття.
9. Історичні корені й традиції благодійництва.
10. Етичні аспекти благодійної діяльності періоду Київської Русі.
11. Роль християнства у розвитку морально-етичних норм у сфері соціальної діяльності.
12. Етика соціальної роботи у 18-19 ст.
13. Етичні проблеми становлення соціальної роботи в Україні.

Змістовий модуль 2-3
Практичне заняття №2

Тема: Теоретична модель нормативно-ціннісного простору професійної етики соціального працівника

Мета: сформувані у студентів знання про систему професійно-етичних цінностей соціального працівника та початкові уміння вирішення етичних дилем; змістовно опанувати, глибинно осмислити та рефлексивно осягнути основні положення Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи, як засадничого нормативного документу, що регламентує діяльність у цій сфері; сформувані цілісний образ професійно компетентного та високоморального фахівця соціальної служби та окреслити основні шляхи його особистісного втілення, розглянути етичні проблеми соціальної діяльності, етичні аспекти роботи соціальних служб, етикет соціального працівника.

Питання для обговорення:

1. Цінності та ціннісні орієнтації.
2. Типологія цінностей.
3. Рівні цінностей соціальної роботи.
4. Цінності у діяльності соціального працівника.
5. Етичні дилеми та їх особливості.
6. Цілі Міжнародної декларації етичних принципів соціальної роботи.
7. Співпраця Національних асоціацій з Виконавчим комітетом Міжнародної федерації соціальних працівників (МФСП).
8. Основні галузі, де виникають етичні проблеми та методи їх розв'язання.
9. Міжнародні етичні стандарти соціальних працівників.
10. Професійно-етичний кодекс соціальних працівників та його функції.
11. Моральні норми, правила, свідомість та поведінка як основа етичного кодексу соціальних працівників.
12. Структура особистісних рис соціального працівника. Особистісна готовність до соціально-педагогічної діяльності.
13. Психологічний профіль ідеального соціального працівника; аспекти професійного відбору та самовдосконалення майбутнього фахівця.
14. Імідж працівника соціальної сфери як один із чинників результативності його роботи.

6. Самостійна робота студента

Основною метою самостійної роботи студента з дисципліни є збільшення ефективності вивчення частини програмного матеріалу студентами і на основі здобутих знань, пізнаних концептів та підходів удосконалення його систематизації, узагальнення, закріплення та практичного застосування.

Самостійна робота реалізується у формі наскрізної практичної задачі, вирішення якої потребує успішного засвоєння змісту навчального курсу та використання отриманих знань, набутих умінь і навичок, здобутих у процесі лекційних, семінарських занять, сформованих як комплекс тестових, термінологічних, методологічних питань, дефініцій, рефератів і підготовки до них та опрацювання завдань для самостійної роботи.

У процесі перевірки самостійної роботи викладач з'ясовує й оцінює вміння студента відбирати, систематизувати і творчо осмислювати матеріал, працювати зі спеціальною літературою, робити правильні й логічні висновки, знаходити в них головне, формулювати та викладати своєю обґрунтованою позицією.

Варіант комплексного практичного індивідуального завдання закріплює за кожним студентом керівник курсу відповідно до списку студентів курсу.

Самостійна робота з дисципліни включає такі етапи:

- вивчення навчальної літератури за відповідною темою та складання структури (схеми) змісту відповідно до теми завдання;
- підбір і вивчення спеціальних літературних, наукових джерел з метою формування індивідуального завдання;
- оформлення списку десяти джерел з теми індивідуального завдання відповідно до **вимог оформлення бібліографічного опису** ;
- консультації з викладачем;
- передача роботи викладачеві для оцінювання.

Рекомендовані теми для самостійної роботи.

1. Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу.
2. Праісторичні форми допомоги й взаємодопомоги в архаїчний період .
3. Соціальна допомога в державах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай) .
4. Організація соціальної допомоги та суспільної опіки в давній Греції та давньому Римі .
5. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя .
6. Християнська церква як перший соціальний інститут допомоги в епоху середньовіччя .
7. Монастирська модель благодійності .
8. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.
9. Родоплемінні й громадські (общинні) форми допомоги і взаємодопомоги у слов'ян до кінця X століття .
10. Основні форми допомоги та взаємодопомоги у слов'янських громадах .
11. Елементи соціального захисту у слов'янських племен в VI–X столітті .
12. Княжа та церковно-монастирська форми підтримки нужденних в Київській Русі в X–XIII століттях.
13. Вплив Хрещення Русі на зміну моделі соціального захисту населення .
14. Основні тенденції благодійності в Київській Русі. Княжа підтримка і захист
15. Церковно-монастирська система благодійності.
16. Розвиток монастирської системи допомоги та підтримка нужденних
17. Соціальний захист за часів козаччини.
18. Виникнення приватної благодійності в Україні.
19. Меценатські та благодійні традиції козацьких династій .
20. Особливості соціальної допомоги та опіки в період Українського Відродження.
21. Державна опіка у другій половині XVII – першій половині XIX століть .
22. Утвердження державно-адміністративних підходів до суспільної та приватної опіки .
23. Церковне та світське благодійництво в Європі та США.
24. Приватна благодійність в Україні.
25. Суспільне піклування на українських землях в умовах перебування в складі Російської та Австро-Угорської імперій.
26. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року .
27. Вплив російських реформ 60–70-х років XIX століття на розвиток державної і суспільної опіки .
28. Основні напрями соціальної політики у підросійській Україні та Галичині .
29. Церковно-парафіяльна і приватна опіка.
30. Радянська система соціального забезпечення населення (1918–1991 рр.) .
31. Соціальна робота в незалежній Україні .
32. Розвиток соціальної роботи в незалежній українській державі як професійної діяльності .
33. Система професійної підготовки соціальних працівників .
34. Волонтерство як новий вид соціальної роботи в Україні .
35. Формування сучасної системи соціальної роботи (30-ті роки XX ст. – початок XXI ст.) у Європі та США.
36. Розвиток методів соціальної роботи у Європі.
37. Розвиток теорії та практики соціальної роботи в Україні .

Вимоги до написання:

Основний текст (до 2-3 сторінок) повинен мати такі структурні елементи:

1. **Постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.
2. **Аналіз досліджень** і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.
3. Формулювання **мети** дослідження.
4. Виклад **основного матеріалу** дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.
5. **Висновки** з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.
6. **Література.**

Завданнями самостійної роботи є:

1. Захист індивідуальних повідомлень за рекомендованими темами.
2. Діагностика професійно-важливих якостей соціального працівника.
3. Автопортрет.

7. Тренінг з дисципліни «Етика соціальної роботи»

Тема: «Особистісне зростання соціального працівника»

Мета тренінгу: Подолання емоційної напруги, відновлення особистісного ресурсу соціального працівника

Структура тренінгу:

1. Підготовчий етап : ознайомлення учасників тренінгу з основними цілями та завданнями тренінгу, форматом тренінгу; знайомство учасників тренінгової групи з тренером та між собою, прояснення очікувань та побоювань учасників групи стосовно тренінгу; встановлення та прийняття правил тренінгової групи.

II. Основна частина:

- ✓ Особистісне зростання- (міні-лекція).
- ✓ Зняття емоційної напруги.
- ✓ Використання позитивних емоцій, які пов'язані з успіхами в минулому та майбутньому для формування нових взаємин .
- ✓ Відпрацювання і оволодіння навичками, що допоможуть згуртувати групу.
- ✓ Формування установки про значущість своєї особистості.
- ✓ Здійснення рефлексії власного Я.
- ✓ Проектування програми особистісного зростання (дерево життя).

III. Заключна частина:

Підведення підсумків тренінгу, оцінка досягнення цілей тренінгу, відповіді на запитання, анкетування.

Методи проведення: міні-лекції, ситуаційно-рольова гра, дидактична гра, ситуаційна гра, ігри-розминки, відпрацювання конкретних умінь та навичок, робота в малих групах, в парах, практичні вправи, рухливі вправи, тестування, рольові ігри.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Етика соціальної роботи» використовуються наступні є засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, презентації;

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Етика соціальної роботи» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40%	40%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінги	Самостійна робота
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять. 2. Модульний контроль 2 проводиться на 7 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 20 тестових завдань, кожне з яких має 5 балів.		Середня оцінка за виконання завдань під час тренінгу	Оцінювання завдання «Діагностика професійно-важливих якостей соціального працівника. Автопортрет»

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-14
2	Проекційний екран	
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Етика соціальної роботи: навч. посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 202 с.
2. Заєць І.В.Світоглядні детермінанти у роботі фахівця із соціального забезпечення: магістерська робота. Тернопільський національний економічний університет, 2018. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27534/1/%> (дата звернення 1.10.2018)
3. Зозуляк-Случик Р., Радкевич О. Деонтологія соціальної роботи як складова професійно-етичної компетенції майбутніх фахівців. *Вісник Черкаського університету: педагогічні науки*. 2017. No 3. С. 36-41. URL: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1531> (дата звернення 1.10.2018)

4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
5. Купенко О. В . Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.
6. Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі. *Young Scientist*. 2017. No 12 (52). С.81-86.
7. Про затвердження Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України: Наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту від 9.9.2005 р. No 1965. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05> (дата звернення 15.10.2018)
8. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. No 1. С.70-85.
9. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
10. Собочан А., Бертотті Т., Стром-Готфрід К. Етичні міркування у дослідженнях із соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. No 1. С.86- 101.
11. Шумик А.М., Тополь О.В. Етика професійного спілкування фахівця із соціальної допомоги . Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 9–10 квітня 2018 р. Дніпро: ЛІРА, 2018. С. 553-557
12. Яценко Е. Аналітика сучасного проблемного контексту соціального захисту в Україні. *Вітакультурний млин*. 2021. Модуль 22. С.92-99
13. Яценко Е.М., Ванзіляк Ю.А. Емоційні бар'єри та їх вплив на соціальне благополуччя у підлітковому віці. The 4th International scientific and practical conference “Actual problems of modern science” (January 31 – February 3, 2023) Boston, USA. International Science Group. 2023. p. 396-398.
14. Global Definition of Social Work. IFSW, IASSW, 2014. URL: <https://www.iassw-aiets.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition> (дата звернення 15.10.2018)
15. Global Social Work Statement of Ethical Principles. IASSW, 2018. URL: <https://www.iassw-aiets.org/2018/04/18/global-social-work-statement-of-ethical-principles-iassw> (дата звернення 15.10.2018)
16. Global Social Work Statement of Ethical Principles. IFSW, 2018. URL: <https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles>
17. Klein K. J. Evolution of Social Work Ethics. *Social work*. 1999. Vol. 44(4). P. 397-398, URL:10.1093/sw/44.4.3919
18. Lantos J. D. What We talk about When We talk about ethics . *Hastings Center Report*. 2014. Vol. 44(1). P. 40-44. URL: 10.1002/hast.269. 20.
19. Lovelock R., Lyons, K., Powel J. *Reflecting. On Social Work - Discipline and Profession*. London: Routledge, 2017. 262 p.